

ÎNVĂȚĂREA SCRISULUI- ASPECTE METODOLOGICE GENERALE **prof. învă. primar Antohe Gina, Școala Gimnazială nr. 28 Galați**

Scrisul este unul din instrumentele indispensabile ale activității intelectuale. Însușirea corectă a acestuia este un proces complex și de lungă durată ale cărui baze se pune în clasa pregătitoare, dar procesul formării și perfecționării acestei deprinderi continuă și în clasele următoare. Succesul în formarea deprinderii de scriere este condiționat de efortul intelectual depus de fiecare elev în actul învățării. Învățarea propriu-zisă a scrisului poate avea loc atunci când copilul posedă anumite reprezentări spațiale de formă, mărime, direcție, vecinătate, dar dispune și de maturitatea motrică care să-i permită coordonarea oculo-motorie necesară reprezentării semnelor grafice.

Învățarea scrierii se realizează în strânsă legătură cu cititul. Față de citit, scrisul implică pe lângă un efort intelectual intens și un efort fizic deosebit de solicitant pentru școlarul mic. Metoda comună însușirii celor două instrumente de cunoaștere este metoda fonetică analitico-sintetică.

Însușirea scrisului presupune:

- orientarea în pagina/ rețeaua grafică;
- recunoașterea grafemelor;
- asocierea corectă sunet - literă;
- realizarea corectă și estetică a grafemelor, izolat și în ansamblul literal al silabelor, cuvintelor;
- aplicarea regulilor grafice și tehnice specifice;
- respectarea normelor de ortografie și punctuație în scrierea cuvintelor / propozițiilor/ textelor;
- înțelegerea celor scrise;

Scrisul, ca orice deprindere, se învață prin exerciții. În exersarea componentelor deprinderii scrisului se vor lua în considerație particularitățile începătorilor în formarea acestei deprinderi.

Observând școlarii mici în timp ce scriu, se constată că mișcările diferitelor părți ale mâinii nu sunt bine coordonate. Ei schimbă des poziția corpului, a capului, a brațelor, iar mușchii sunt excesiv de încordați, din această cauză obosec foarte repede. În timpul exersării ei execută numeroase mișcări de prisos care sporesc consumul de energie și fac să se aștearnă prematur oboseala. Ca o consecință a acestor particularități, ritmul de scriere este foarte lent, iar scrisul nu are un caracter constant

Cercetările cu privire la particularitățile psihologice ale procesului învățării scrisului au stabilit câteva etape pe care le parcurge acest demers, delimitarea lor fiind aproximativă în privința duratei pentru fiecare elev în parte.

ETAPA ELEMENTELOR- este specifică perioadei abecedarul. În această etapă atenția elevilor este îndreptată asupra orientării în spațiul grafic al caietului și asupra respectării regulilor tehnice și grafice în timpul scrisului;

ETAPA LITERELOR- începe în perioada alfabetară și se încheie atunci când se realizează literele cu ușurință- clasele I - a II-a. În această etapă:

- efortul elevilor se deplasează spre realizarea corectă a literelor;
- are loc automatizarea procesului de aplicare a regulilor tehnice și grafice, elevii manifestând o oarecare siguranță în scris care le permite să-și deplaseze efortul spre înclinarea elementelor grafice și spre realizarea integrală a literelor.

ETAPA SCRISULUI LEGAT- în care atenția este îndreptată asupra îmbinării literelor în cuvinte și asupra elementelor grafice de legătură a literelor. Se realizează în clasele a II-a și a III-a și vizează:

- îmbinarea literelor în silabe, respectiv cuvinte;
- scrierea caligrafică care presupune respectare formelor, a dimensiunilor, înclinațiilor, distanțelor;
- scrierea corectă a cuvintelor: evitarea omisiunilor, inversiunilor, substituirilor, adăugirilor de litere;
- respectarea normelor de ortografie și de punctuație;
- înțelegerea sensului celor scrise;

ETAPA SCRISULUI RAPID este o etapă superioară, pregătită de cele anterioare reprezentând ultimul stadiu în învățarea scrisului. Începe în clasa a IV-a și se continuă în clasele următoare. În această etapă:

- scrisul tinde să se automatizeze ;
- primează interesul pentru cultivarea capacității de exprimare scrisă exersându-se astfel: scrierea funcțională, scrierea imaginativă și scrierea despre textul literar;

Stadiile învățării scrisului așa cum au fost prezentate mai sus au caracter convențional deoarece în fiecare etapă se mențin elemente specifice etapei precedente și apar elemente ale etapei ce urmează. Acest caracter convențional este dat și de diferențele ce apar în evoluția elevilor unii având un ritm mai rapid de dezvoltare, alții un ritm mai lent.

Urmărind școlarii mici în timpul scrisului se pot depista numeroase greșeli de scriere, în aparență neînsemnate, dar care își pot pune amprenta pe întreaga evoluție viitoare a elevilor în ceea ce privește învățarea corectă a scrisului. Dese greșeli constau în realizarea inversă a conturului unor elemente grafice, chiar al unor litere, sau a elementelor de legătură a cuvintelor, altele constau în faptul ca elevii fixează cu totul întâmplător locul unde trebuie început un element grafic sau unde se termină. Cauza principală care duce la apariția unor asemenea greșeli este insuficienta pregătire teoretică a elevilor înainte de exersarea propriu-zisă a scrisului. În cazul scrisului este vorba de stabilirea și aplicarea riguroasă a **regulilor tehnice** și mai ales a celor **grafice** de scriere a fiecărui element grafic, a fiecărei litere și a elementelor de legătură a acestora în cuvinte.

Regulile grafice se referă la *forma, mărimea și înclinarea literelor, precum și la distanța dintre ele.*

Regulile tehnice precizează:

- spatele se va ține drept, cu umerii la aceeași înălțime;*
- picioarele se vor sprijini pe podea sau pe stinghia băncii;*
- capul va fi ușor înclinat în față;*
- antebrațele vor fi așezate pe bancă: dreapta pentru scris, stânga pentru sprijin;*
- coatele se vor ține la 10-15 cm de corp;*
- distanța dintre ochi și caiet va fi de aproximativ 30 de cm;*
- sursa de lumină se va afla în partea stângă;*

Se va mai avea în vedere modul de ținere a instrumentului de scris- stiloul și poziția corectă a caietului.

La început regulile grafice și cele tehnice vor fi explicate și demonstrate de învățător, iar treptat elevii le vor aplica în mod automat.

Elevii trebuie să conștientizeze și consecințele nerespectării acestor reguli:

- deformarea coloanei vertebrale;
- apariția unor dificultăți de vedere;
- deteriorarea scrisului;

ETAPELE PREDĂRII – ÎNVĂȚĂRII UNUI ELEMENT GRAFIC (pregrafem)

- Prezentarea pregrafemului în variantă mărită
- Analiza pregrafemului (alcătuire, sens, spațiu necesar)
- Executarea la tablă a pregrafemului însoțită de verbalizarea acțiunilor;
- Numirea pregrafemului de către învățător și de către elevi;
- Efectuarea unor exerciții pentru încălzirea mușchilor mici ai mâinilor: ”Ploaia”, „Cântăm la pian,, , ”Cântăm la fluiet”, ”Stoarcerea rufelor”, ”Gherute”, etc.
- Simularea executării pregrafemului (în aer, pe palmă, pe bancă) folosind stiloul închis
- Scrierea de probă a grafemului de către unii elevi la tablă, de către ceilalți pe foi neliniate, în mărimi din ce în ce mai mici, făcându-se observațiile necesare;
- Enunțarea regulilor tehnice și verificarea respectării lor;
- Executarea diferențiată a semnului grafic sub îndrumarea învățătorului
- Aprecieri individuale și colective . Greșelile tipice vor fi supuse atenției întregii clase
- Scrierea pregrafemului pe rândul următor
- Autoevaluarea se va realiza prin raportarea scrisului propriu la scrisul din abecedar
- Exerciții variate de exersare a elementelor grafice învățate

ETAPELE UNEI LECȚII DE SCRIERE ÎN PERIOADA ALFABETARĂ

- Prezentarea literei de mână însoțită de explicațiile învățătorului- modelele sunt prezentate descompus și integral pe tablă/ planșă/videoproiector;
- Studierea modelului literei noi(în variantă mărită)- se precizează punctul de unde începe litera , sensul de realizare a conturului , punctul unde se termină litera.
- Demonstrația învățătorului însoțită de explicațiile corespunzătoare
- Verbalizarea regulilor grafice de către elevi în scopul transferării acțiunii din planul exterior în planul mintal
- Exerciții de încălzire a mușchilor mâinii
- Reactualizarea regulilor grafice și tehnice
- Exerciții de scriere propriu-zisă:
 - simularea scrierii literei în aer, pe bancă, cu stiloul închis
 - scrierea literei de trei- cinci ori după model
 - controlul calității scrisului elevilor (dacă numărul elevilor care au greșeli este mare, învățătorul trebuie să ofere frontal explicații suplimentare, dacă nu sunt astfel de situații, învățătorul se va ocupa de elevii care întâmpină dificultăți)
 - completarea rândului urmată de control și de aprecierea scrisului elevilor (copiii nu vor fi lăsați să scrie greșit litera deoarece o deprindere formată greșit e mult mai greu de corectat)
 - Scrierea cuvintelor care conțin litera nouă
 - rostirea cuvântului urmată de analiza și sinteza fonetică
 - scrierea model pe tablă a cuvântului cu scopul explicării legăturilor dintre litere
 - scrierea cuvântului la tablă de către elevi
 - scrierea cuvântului în caiete sub supravegherea învățătorului
 - citirea cuvintelor scrise
 - scrierea propozițiilor și a textelor

PERIOADA POSTALFABETARĂ SAU POSTGRAFEMATICĂ

Corespunde perioadei de după învățarea tuturor literelor. Este primul pas în lucrul cu textul , prin antrenarea tuturor elevilor în descifrarea, decodarea și receptarea fiecărui text apelând la componentele lecturii explicative.

Reprezintă un moment decisiv în formarea capacității de exprimare scrisă și se caracterizează prin:

- lipsa modelelor grafice;
- dirijarea din perioadele precedente este substanțial diminuată;
- scrisul devine un act independent în vederea obținerii autonomiei în comunicarea scrisă.

BIBLIOGRAFIE

1. Șerdean, Ioan, DIDACTICA LIMBII ȘI LATERATURII ROMÂNE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR, Editura Corint,București, 2002
2. Nicolescu, Estera, DIDACTICA LIMBII ȘI LATERATURII ROMÂNE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR , Editura Egal, Bacau, 2003
4. Peneș, Marcela, ABECEDAR , manual pentru clasa I, Editura Ana, București, 2004
5. REVISTA ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR , Editura Miniped, 2003